

Edo Popović

U PAUKOVOJ MREŽI

Opet je donijela kolače, rekla ja Kaja.

Tko? Gospođa Ingrid?

A tko drugi?, rekla je gorko. Mislim da je potpuno luda.

I Elef to misli, rekao sam.

To je nije utješilo. Otkad se Kaja oslobodila straha od prdaca, gospođa Ingrid joj je svako malo dodijavala kolačima, raspitujući se pritom o detaljima liječenja.

To sam još i mogla podnositi, živcirala se Kaja, ali sad je počela raspredati čitave priče. I to o sebi.

I zato misliš da je luda? Mnogi ljudi vole pričati o sebi, možda je gospođa Ingrid samo malo usamljena.

Ne znam, ali ono što priča plaši me.

A što ti je to ispričala? Priznala ti je da je masovni ubojica, da joj je uža specijalnost trančiranje susjeda?

Pričala mi je kako je cijeli život provela u lučkoj četvrti u Hamburgu.

Ne kužim što je tu loše? Mnogo je ljudi provelo cijeli život u lučkim četvrtima gradova na sjeveru.

Sve je tu loše, rekla je Kaja.

Avanture usidjelica nisu moje omiljeno štivo, ali ovaj put, tako su poručivale Kajine oči, nisam mogao birati. Morao sam slušati.

Početak priče nije mnogo obećavao. Mlada Ingrid bila je povučena osoba. Prijateljica nije imala, nikad se nije udala, nikad nije imala momka jer nije imala hrabrosti pričati muškarcu, a muškarci nisu imali hrabrosti pričati njoj jer nikamo nije izlazila. Kod kuće rado je sjedila pokraj prozora i promatrala prolaznike, uglavnom mornare iz svih krajeva svijeta.

Izlazila je, kaže Kaja, samo danju, na posao, ili u grad, ali tek onoliko koliko se to mora, da obavi ovo ili ono, kupovinu, zubara i takve stvari. I tako cijeli život. Možeš li to zamisliti?

Odmahnuo sam glavom mršteći se.

Pa iako je živjela onako kako je živjela, nastavila je Kaja, ona je upoznala ljubav, to jest, kako se izrazila, izgarala je u vulkanu ljubavi. Kako? Vrlo jednostavno. Zaljubljivala se u nepoznate. U muškarce koje je susretala u tramvaju, na ulici, u kolportere, cvjećare, činovnike, policajce, ali najviše se palila na mornare. Gledala je a prozora kako njezini momci teturaju pločnikom i odlaze prema luci da ih više nikad ne vidi, cvilila je kao pseto, a nije si mogla pomoći. Noći i noći provodila je

zamišljajući kako razgovara s njima, kako je ljube, dodiruju snažnim rukama, svlače joj suknju...

Možda nešto i bude od ovoga, pomislio sam spreman dočekati ono što se krilo ispod suknje gospođice Ingrid, što god to bilo.

Godine su prolazile, Kaja je prečula moj glasan protest zbog naglog narativnog reza, a Ingrid se uporno držala prozora i mornara. Bilo joj je, dakako, posve jasno da joj nijedan nikada neće uzvratiti ljubav, ali to je nije obeshrabrivalo. Ništa je nije moglo pokolebati. I onda, prije nekoliko godina, a već je bila u mirovini, u izlogu jedne turističke agencije vidjela je fotografiju Murtera.

Bilo je proljeće, izlozi putničkih agencija bili su puni plakata s fotografijama ljetovališta na koje se, u prolazu, baci samo kratak pogled i ode dalje, ali gospođa Ingrid je kao opčarana stajala baš pred tim izlogom i zurila baš u tu fotografiju. Osjetila je kako je probadaju zapretani trnci, i odlučila je prvi put u životu nekamo otputovati. To jest, ne bilo kamo, nego baš na Murter. Tada još nije shvaćala koja ju je sila vukla tamo, tek otok joj se učinio poznatim. Na njemu, posve sigurno, nikad nije bila, a televizijske slike brzo se zaboravljaju. Vjerovala je da je riječ o prizoru iz sna. Kako bilo, protumačila je to kao znak sudbine. Pokorila mu se, došla ovdje, i prvog dana na ulici opazila je Karla.

Tko je sad taj Karlo?, pitao sam zlovoljno.

Polako, rekla je Kaja. Karlo je mornar kojega je davno vidjela na ulici, gore u Hamburgu, njezina možda najveća ljubav. Pogledi su im se tada susreli, nasmiješio joj se, a ona je samo zadržala, prošla pokraj njega i produžila ne osvrćući se. Nije ga zaboravila, prepoznala ga je unatoč godinama koje su protekle, unatoč tome što je posijedio, što mu se lice namreškalo, što se pogrbiio. Bila je sigurna da je to baš on, i nakon toliko godina oklijevanja i uzmicanja, prišla je muškarcu. Zaustavila je Karla i zamolila ga da joj pokaže neko pristojno mjesto gdje se može popiti kava. Bio je vrlo susretljiv, odveo ju je do one kafeterije na rivi, čak je i popio kavu s njom.

O, majko moja, rekao sam, odustajem.

Ne gnjavi, rekla je Kaja, ono glavno tek dolazi. Dakle, on se, doduše, nije zvao Karlo, već Jakov, ali bio je mornar. Gospođi Ingrid, moraš priznati, karte su se dobro otvarale, život je postajao sve ljepši i ljepši, ali nije mu odmah rekla za onaj davni susret. Bila je smušena, sve se tako brzo događalo, a starosti baš i ne priliči brzina. Odogodila je to za sutradan, kad su se dogovorili naći da zajedno popiju kavu. Što je jedan dan prema tolikim godinama čekanja?

Te noći jedva je zaspala, ali ne zbog praska gromova, niti zbog fujuka u škurama. Silina oluje, baš tako se izrazila, nije bila spomena vrijedna u usporedbi sa silinom njezinih osjećaja. Jutro je osvanulo radosno, čisto. U dogovoreno vrijeme otišla je u kafeteriju, zapravo je otrčala tamo, osjećajući se laganom kao i onda u Hamburgu, kad se na ulici mimoišla s Jakovom. Tada je, zamaknuvši iza ugla, potrčala, i nije se zaustavljala sve dok nije primijetila da je prolaznici u čudu promatraju. Ovom prilikom nije bježala od muškarca, žurila mu je u susret.

Gospođu Ingrid nije uznemirilo što je Jakov kasnio. Pripisala je to južnjačkom poimanju vremena. To što se nije pojavio niti kad je sunce već visoko odskočilo

pripisala je njegovim godinama – bit će da je pobrkao sate. Ili sam ja pobrkala sate, mislila je, a možda i dan, bila sam toliko uzbuđena da sam krivo čula. Bože, kako sam glupa, pomislila je, gledajući kako na mol ispred kafeterije pristaje policijski gliser. Malo poslije na molu su se zaustavila mrtvačka kola. Dva muškarca, probijajući se kroz okupljenu gomilu, iznijela su iz broda neko tijelo i položila ga u metalni ljes. Gospođa Ingrid nije morala pogledati tijelo. Znala je da je to Jakov.

Ma jasno, tko bi drugi bio, rekao sam. Sve si to izmislila.

Nisam, rekla je Kaja mirno. Gospođa Ingrid nikad nije saznala što se dogodilo Jakovu. Zapravo, nije ni željela saznati. Ali otada ona svake godine dolazi ovdje, bude tu od proljeća do jeseni, a svako jutro, u sat kad se trebala naći s njim, odlazi u onu kafeteriju i čeka ga. Zna da on neće doći, ali, svejedno, ona ga čeka.

I što veli, pitao sam zajedljivo, je li joj žao što mu odmah nije rekla za onaj susret u luci?

Ne znam, nije to spominjala, ali mislim da joj nije žao. Možda je ovako i bolje. Jer, što bi se dogodilo da je otkrila da Jakov nikad nije bio u Hamburgu? Ovako, ona radi ono što je cijeli život radila. Čeka nekoga tko neće doći. I vjerujem da joj je dobro.

Samo malo, rekao sam. Recimo da je sve tako, da ti je gospođa Ingrid stvarno to ispričala, ali nisi li rekla da te to žvircira i plaši?

Rekla sam.

Ajde što te žvircira, to razumijem, ali što te tu ima plašiti?

Kaja je uzdahnula.

Ovako, rekla je. Ja nisam zeznuta na isti način kao gospođa Ingrid. Ne skrivam se u rupi, niti se plašim muškaraca, ali to su samo tehnički detalji, da tako kažem.

Da, ja zujim uokolo, idem s muškarcima u krevet, napuštam ih ili oni napuštaju mene, ali sve je to čista mehanika. Kao kad zaključaš vrata, i nakon petnaest koraka više nisi siguran jesi li ih stvarno zaključao. Gospođa Ingrid zapravo je sretna žena, sa svojim je Karlom barem popričala i popila kavu, ima se čega sjećati do kraja života. Ona je, kajin glas naglo je promukao, nepoznatim muškarcima koje je susretala na cesti davala imena, i dan danas ih pamti, sjeća se načina na koji su hodali, odjeće koju su nosili... A ja? Ja sam zaboravila imena većine muškaraca s kojima sam bila, a da o ostalome i ne govorim. Bili su tu, udisali moj zrak, dodirivali me, jebali, trošili moje vrijeme, ali čim bi otišli iz ugla, ja sam ih zaboravljala. Ne, nije me strah toga što možda neću uhvatiti nečiji svadbeni buket, niti toga što ću, kad ostarim možda ostati sama. To me uopće ne dira. Radi se o tome da više uopće nisam sigurna hoću li se, kad ostarim, imati čega sjećati, i to me plaši. To me strašno plaši.

Kaja se zaprepastila kad je lonac pun crnoga rižota od sipica poletio preko ograde terase i aterirao u sjenci masline. Za njim je poletjela i staklena zdjela s kuhanim brokulama preliveanim maslinovim uljem. Ona se razbila u cvjetnjaku. Kaja se užasnula kad sam je jednom rukom uhvatio za vrat i pribio uza zid, a drugu nategnuo iza pleća. Spasilo su je oči. Na trenutak sam ugledao sliku dječaka skutrenog pod no-

gama oca koji je vadio remen iz hlača, u njezinim očima prepoznao sam oči tog dječaka, a s očima je sve počelo.

Tog jutra vratio sam se s tržnice s vrećicom punom sipica. Dok sam ih čistio, ona se divila vještini mojih prstiju i smijala svaki put kad bi mlaz tinte ispisao fantastičnu šaru na mojoj majici. Prepoznala je u šarama pticu bez jednog krila, Judinu ruku, Čovjeka koji kamenjem gađa pticu, Svjetsko oko, uru koju su napustili sati... A onda je na dasci ugledala slične kuglice koje su se prigušeno presijavale na svjetlosti.

Šta je ovo?, upitala je.

Što to?

Ove kuglice tu. Izgledaju kao mjesečev kamen.

Sipine oči, rekao sam pomičući ih oštricom noža.

Molim?, razrogačila je oči.

Sipine oči ponovio sam. Stvarno bi bile odlične za naušnice.

Prsti kojima je htjela dodirnuti blještave kuglice ukočili su se iznad daske, a onda je briznula u plač. Odbila je moj zagrljaj, otimala se iz mojih ruku, udarala me po prsima, nemoj biti luda, govorio sam, to su samo sipine oči, a ona me nije željela čuti, ništa nije željela čuti, govorila je da sam ovo i ono, ubojica i zvijer, da bih ja tako i s ljudskim očima, pa je odjurila u kupaonicu, zaključala se i šmrkala tamo cijelo prijepodne. Izašla je kad sam pokucao na vrata i rekao da je ručak gotov.

Sjeli smo za stol na terasi, a ja sam, da joj odvratim pažnju od sipe, upitao kako to da je Elef neki dan zaboravio naplatiti stanarinu. Zlurado se nasmijala.

Ne mogu vjerovati, rekao sam, da je otišao bez stanarine.

Pa i nije baš, rekla je.

Nisi mu valjda dala novce?

To ne, ali dobio je nešto drugo dok si ti spavao.

Moja ruka ukočila se iznad stola, a onda je poletio crni rižoto.

Posvuda sam je tražio tog popodneva. Na obali, u trgovinama, galerijama, obišao sam sve kafiće, restorane, hotelski bar, zavirio u crkvu, u zubarsku ordinaciju, u ambulantu...U baru kod ambulante naletio sam na Elefa. Sjedio je za šankom i zurio u redove boca na policama. Pogledi su nam se susreli u ogledalu, Elef se okrenuo i smiješeći se pružio mi ruku. Zaštamblijao sam ga posred usta.

Koji ti je klinac?, rekao je brišući nadlanicom krv s usana.

Razlika za stanarinu, rekao sam i naručio nam piće.

Kakvu stanarinu, jebote.

Ševio si Kajju, rekao sam.

Što?

Rekla je da ste se ševili onaj dan kad su nas napale buhe, siktao sam.

Kada?

Onda kad si mi popio svu mastiku.

Elef je uzdahnuo.

Ah, tada.

Dakle, da čujem.

Idiote, rekao je. Ništa se nije dogodilo. Zapravo, htjela je platiti stanarinu, ali ja nisam htio lovu. Tražio sam zauzvrat nekoliko crteža, stvarno mi se sviđaju njezini crteži.

Barmen nije rekao ništa. Otvorio je dva Foster'sa i nastavio glancati čaše. Nisam se osjećao nimalo bolje nakon što sam udario Elefa. Zapravo, osjećao sam se još mizernije. Nije pomoglo ni pivo. Spuštala se noć, bar se počeo puniti, sve sami bljedoružičasti sjevernjaci ispranih očiju.

Uostalom, rekao je Elef, možda se i jesmo poševili. Tko zna što se događa s ljudima kad zaspu?

– odlomak –

Edo Popović (1957.) rođen u Livnu, živi u Zagrebu. Studirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radi kao novinar. Objavio knjige priča *Ponoćni boogie* (1987) i *San žutih zmija* (2000).

Mihajlo Pantić

MNOŽENJE S NULOM

Od tada je prošlo četrnaest godina. Prilično dobar komad života. U međuvremenu desio se jedan rat, sulud, kao i svi ratovi. O toj suludosti pripoveda Edo Popović u priči „Ispod duge“ iz knjige *San žutih zmija*. Knjigu mi je Edo dao kada je početkom 2001. bio u Beogradu, sreli smo se posle jedne decenije. Nije bilo ničeg dramatičnog u tom susretu, nema više dramatičnih susreta, stari se, *stari moj* (da li je to pleonazam ili igra reči?), samo sam se pitao hoćemo li se prepoznati. Prepoznali smo se, on mi se učinio mršavijim nego što je nekada bio, a ja sam na žalost stvarno deblji nego ranije, u to nema nikakve sumnje. Knjigu sam pročitao iste večeri, zato što sam imao osećaj da dolazi iz nekog dalekog, vrlo dalekog, a opet na neki način bliskog i poznatog sveta, i to posle dužeg vremena. Ja, gutač knjiga, prezasićeni gutač knjiga, ponovo sam osetio onu već pomalo usahlu znatiželju da odmah zaronim u nepoznate stranice i što pre saznam šta li tamo piše. Ukratko, iz Edove tri priče, taman koliko i iz razgovara sa njim, prethodnog popodneva, zaključio sam da je Edo ostao onaj koga sam znao, na način na koji to volim da kažem, u formi malog paradoksa: *promenio se, ali je ostao isti*, ekscentričan i svoj.

Gde sam ono stao? Ah, da. Dakle, sredinom 80-ih bio sam saradnik *Quoruma*, svakako najznačajnijeg ondašnjeg hrvatskog (i jugoslovenskog) novog časopisa. Sticajem okolnosti, kao vojnik, prisustvovao sam pokretanju toga časopisa, jer sam se odnekud ranije (čini mi se iz *Poleta*) znao sa njegovim budućim urednikom Brankom Čegecom. Čegec me pozvao na saradnju, u nultom broju imao sam prilog, i zatim sam prilično redovno, nekoliko godina, pisao za *Quorum*. Naravno, upoznao sam i sve *quorumovce*, a među njima Edu Popovića. Sa njim sam delio isto godište, isti način odrastanja (on je iz Novog Zagreba, ja sa Novog Beograda) i manje-više slične kulturne reference, mitologiju postpankovskih i novotalasnih urbanih luzera (Sid Vicious je naše godište). Životne priče su nam u međuvremenu krenule različitim tokovima, Edo je ostao *freelance*, a ja sam pokušavao da nađem ravnotežu između unutrašnjeg diktata imaginacije i akademske predstave o sopstvenoj spisateljskoj karijeri, prema kojoj gajim prilično shizofren odnos, ne znam da li mi je nametnuta ili na nju pristajem. Izgleda i jedno i drugo.

Elem, posle četrnaest godina, počnem da kopam po arhivi, da tražim moj novinski osvrt na prvu Popovićevu knjigu, *Ponoćni boogie* (biblioteka *Quorum*, 1987). Našao sam ga, taj moj tekst iz vremena kada sam već uveliko bio ispekao recenzentski zanat, pisao sam kao sumanut, najmanje trideset recenzija godišnje, po listovima i časopisima *diljem doma*, tada prilično prostranog. Mislio sam da ga sada preštampam bez ikakvih izmena, ali bi to ipak bio čist anahronizam. Ono što je tada bilo novina, danas je već istorija. Zato ću samo ukratko ponoviti ono što mi se onda činilo važnim. (Mada mi se danas, posle svega, čini da ništa više nije posebno važno. Tačnije, ni posebno, ni važno.)